

Johann Wilhelm Schmid

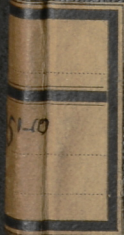
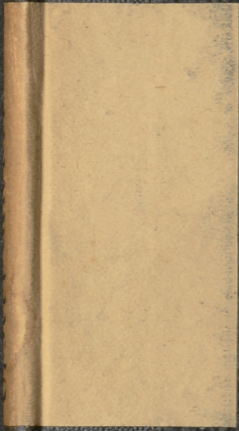
**Resurrectionis Iesu Christi Memoriam Relegendam Commendat Academia
lenensis : De disciplinae Christianae cum principiis rationis practicae purae
consensu quaedam praemittuntur**

lenae: Stranckmannius-Fickelscherrius, 1788

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn820631590>

Druck Freier Zugang

Fg 1605^{1-10.}

147

20.

RESVRRECTIONIS
IESV CHRISTI

MEMORIAM RECOLENDAM

COMMENDAT

ACADEMIA IENENSIS.

J. W. Schmid.

De disciplinae Christianae cum principiis rationis practicae purae consensu quaedam praemittuntur.

I E N A E

EX OFFICINA STRANCKMANNIO — FICKELSCHERRIA.

c1o1occlxxxviii.

Fig. 1605³.

DEI GRATIA
CAROLVS AVGVSTVS

DVX SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM
ANGARIAE ET GVESTPHALIAE LANDGRAVIVS
THVRINGIAE MARCHIO MISNIAE COMES PRIN-
CIPIS DIGNITATE HENNEBERGAE COMES MAR-
CAE ET RAVENSBERGAE DYNASTA RA-
VENSTEINI REL.

RECTOR ACADEMIAE IENENSIS
MAGNIFICENTISSIMVS

S. D.

CIVIBVS

Philosophorum placita et theologiae praecepta quovis tempore a doctoribus, vel prospero vel infelici eventu conciliata fuisse, ex historia utriusque scientiae cognitum atque perspectum habetis, CIVES. Tale negotium denuo nostra aetate felici augurio subeundum videtur, postquam celeberrimus KANTIVS, philosophus acutissimus tum in *fundamento metaphysicae morum* a), tum in *crisi rationis practicae* b) nuper edita novam universae morum doctrinae formulam proposuit.

Quod ut rite fiat, primo ipsam *virtutis notionem* ex mente *Kantiana* indagabimus, ut, utrum cum s. scripturae descriptione ac theologorum definitione consentiat, inde appareat. Haec autem sequenti *ἀξιωματικῶν* serie nititur c). *Actiones* hominum tum demum (moraliter) *bonae* appellari solent, cum legi morali non modo consentaneae sunt, sed propter illam quoque perficiuntur. Ista vero, quae ex inclinationum stimulo quodam vel immediate vel etiam mediate tantum oritur, bonarum actionum nomine exornari non merentur. Non enim id, quod placet, quod delectat, quod sensibus suave atque

a) *Grundlegung zur Metaphysik der Sitten*. Rigae, 1785.

b) *Critik der practischen Vernunft*. Ibid, 1788.

c) Vid. *Grundlegung* etc, p. 8—17.

atque jucundum est, quamquam casu et fortuito cum lege consentiat, sed quod consulto legi accommodavimus, aliqua dignitate gaudet et bona actio in sensu morali proprie appellari potest. Haec igitur dignitas actionis non utilitate quadam, quam consequi cupimus, neque effectu, quem produximus, sed ipsa voluntate, quatenus legi obtemperat, nititur. Finis enim et effectus actionis, nulla legis absolutae ratione habita, ex sensibus et inclinatione quadam primum originem trahat necesse est, adeoque ad morales actiones referri nequit. Itaque et *lex*, quae praecipit tantum, quid faciendum sit nobis ad finem aliquem consequendum, *lex* vel *pragmatica*, s. *prudentialis* vel *problematica* audit; ea vero, quae absque ulla conditione absolute imperat, quae perficere debeamus, *legis* tantum *moralis* nomine insigniri potest. Quare nihil, quicquid sit, actionibus bonitatem moralem atque internam dignitatem comparat, nisi sola reverentia erga legem illam nobis datam, quae quidem omnibus inclinationibus et incitamentis externis atque sensualibus imperat eaque suppressere jubet, quae legi aliquo modo adversantur. Inde vero facile perspectu est, in illis entibus rationalibus, quae sensibus subjecta sunt et cupiditatibus gaudent, *necessitatem* quandam et *coactionem moralem* adesse ex reverentia illa adversus legem ortam, quae cogit ea, legi etiam cum detrimento omnibus propensionibus illato summa religione obedire. Itaque *virtus* sive *bona voluntas* ea est indoles animi in nobis dominans, qua actiones nostras non inclinatione aliqua incitati, sed ad officium servandum et observantiam legis ducti perficere solemus. Haec magni philosophi placita cum s. scripturae doctrina admodum conveniunt, quippe quae tam aliena est a sententia illa, eas actiones ad virtutis exercitium esse referendas, quae sensibus hominum eorumque inclinationibus accommodatae sunt, ut potius cupiditates officiis nostris contrarias, omni studio subigendas et legis divinae imperio subjiciendas esse, saepius gravissime inculcet, et virtutis naturam in adaequata legis divinae impletionem ponendam esse doceat. (Rom. VI - VIII. Gal. VI. 16. sqq. I Petr. II. 11. sqq.) Neque minus theologorum praecepta iis quae modo disputavimus, consentanea sunt. Ita enim b. BAVMGARTENIVS d) jam ad *virtutem* requirit, ut actiones ipsa lege determinantur, et fortuitum rationis agendi cum lege consensum veram virtutem esse negat, sed ejus speciem tantum habere contendit. Simili ratione

A 2

Ven.

d) In der *theologischen Moral*, P. I. C. III. §. 38. Obf. P. II. C. I. §. 98. et P. III. C. I. §. 225. 226.

Ven. MILLERVS e) *veram virtutem*, ait, consensum esse moralem plurium actionum cum lege divina, *morale* autem, quod lege morali determinatur et ad legem talem se refert, contra *physicum*, quod a legibus naturae immutabilibus dependet. Eadem fere Ven. LESSIVS et TITTMANNVS docent; ille f) *libertatem* et *naturam* hominum *moralem* appellat facultatem cum oppressione cupiditatum secundum praecepta rationis decernendi et agendi, et *virtutem* studium praedominans omnia officia a deo mandata ea ratione, qua deus ea imperavit, perficiendi; hic g) *officia* eas actiones vocat, ad quas lege adstricti sumus, quasque intuitu hujus obligationis perficimus, *virtutis* autem essentiam in promptitudine mentis liberae, legibus divinis fideliter obediendi ponit, ac disertè monet, nec consuetudine, nec instinctu naturali, nec cupiditatibus et affectibus, sed sola lege divina actiones nostras flectendas ac determinandas esse.

Aliud attentione nostra dignissimum argumentum est disquisitione *summi in doctrina morum principii*, de quo cel. KANTIVS admodum copiose et acute disputat et ab omnibus theologis ac philosophis in eo definiendo discrepat. Etenim nec felicitate propria, nec singulorum hominum prosperitate, nec sensu morali, nec perfectione societatis humanae, neque etiam ipsa voluntate divina qua tali primum illud principium et universae morum disciplinae fundamentum contineri, uberius demonstrat. Praecipue in *refutando principio ex propria aut singulorum felicitate desumpto* valde copiosus est. Cujus demonstrationis ut brevem exhibeamus delineationem, jam ratio instituti postulat. *Lex moralis* sive practica e Kantii sententia non *universalis* tantum et ad omnia entia rationalia directa esse debet, sed *absolute* etiam atque *simpliciter* absque conditione finis cujusdam consequendi adjecta, facienda jubere et vitanda prohibere debet. Prius inde apparet, quod lex moralis entibus rationalibus libertate praeditis data alia esse nequit, nisi quae naturae eorum accommodata ab omni sensuum influxu sejuncta, ex sola rationis purae et libertatis notione petita, adeoque omnibus ejusdem naturae communis est, nec animo concipi potest, cur, si quaedam naturae rationales hujus legis servandae officio tenentur, reliquae ea nullo modo

e) In dem Lehrbuch der christlichen Moral, Prolegom. §. 7. et 15.

f) In der christlichen Moral, (1777.) Proleg. §. 11. et §. 58.

g) In der christlichen Moral, P. I. C. II, §. 213. 14. P. II, C. I, §. 270. 71. §. 280-82. et C. III, §. 418.

5

modo adstringantur. *Posterius* ex eo clarum est, quod in praecepto conditionato necessitas absoluta, qualis in lege morali requiritur, non adest, sed hypothetica tantum, adeoque illud praeceptum legis morales nomine atque dignitate ornari nequit, sed lex tantum pragmatica sive concilium prudentiae non ad omnes, sed ad singulos spectans, non immutabile, sed inconstans valde atque vacillans appellari potest h). *Felicitas ergo hominum tum propria tum aliorum summum moralitatis principium esse nequit.* Felicitas enim est expletio atque exsatiatio omnium cupiditatum tam extensive quoad varietatem, quam intensive quoad magnitudinem vel gradum, et protensive quoad durationem i). Hanc felicitatem semper cum vera virtute copulari eique exacte respondere, experientiae prorsus repugnat, cum saepe numero is, qui officium diligentissime servat, vel innocentissimis cupiditatibus renuntiare debeat, summisque molestiis et incommodis afficiatur, ii contra, qui officia negligunt, saepe votorum compotes fiant, multisque commodis et voluptatibus fruuntur. Deinde ad virtutem constituendam haec felicitas nihil confert. Non enim illum bonum virum atque integrum appellabis, qui se felicem reddidit, sed qui, etiamsi magnis calamitatibus obrutus fuerit, officia sua oppressis cupiditatibus fideliter explevit; virtuti potius adversatur, si ex prosperitate illa rationes moventes petendas esse putamus, propterea quod vitiis dediti iisdem ad scelera committenda utuntur, ita ut hoc modo omne virtutis atque vitii discrimen penitus tollatur k). Accedit tandem et hoc, quod, dum felicitatem tantum nostram aut aliorum promovere studemus, non legi morali, nisi aliud jam principium agendi praemissum sit, sed cupiditatibus nostris obediamus; deinde quod ipsi haud satis intelligamus, quid nos aliosve revera felices reddat; denique quod non omnes in iis rebus, quas cupiunt et ad prosperum suum statum referunt, satis inter se consentiant, sed miris modis potius discrepent, ita ut lex omnibus communis et principium satis firmum atque stabile inde deduci nullo modo possit l). Ex quibus omnibus perspicuum est, felicitatem sive cupiditatum expletionem minime aptam esse boni rectique normam ac regulam, ex eaque primum moralitatis principium derivari non posse. Aptius

A 3.

qui-

h) In der Grundleg. z. Metaph. d. Sitten, p. 17 sqq 34 sqq. 97 sqqet 110 sqq.

i) In der Kritik der reinen Vernunft, ed. noviss. p. 834.

k) In der Grundleg. z. Metaph. d. Sitten, p. 90 sq.

l) In der Kritik der practischen Vernunft, p. 45. 46.

6

quidem alterum videtur principium nostra aetate usitatissimum atque
trivissimum, quod ex perfectione societatis humanae in hoc orbe pro-
movenda desumitur, quippe quod ita comparatum est, ut hac acti-
onum norma constituta, cupiditatibus non regamur, tamen, nisi alii
superiori principio subordinaveris, admitti nequit. Nimis enim lu-
bricum est, cum id, quod perfectionem illam constituat atque pro-
moveat, neque ratione neque experientia definiri possit et, quoniam
a natura tantum hominum deducitur, ideoque ad reliquas naturas
rationales applicari nequit, summi principii et legis universalis digni-
tatem non habet m). Denique et ipsa voluntas Dei ad hunc finem
consequendum non sufficit. Quodsi enim id efficere velis, vel per-
fectiones Dei morales ex idea moralitatis et principio jam constituto
antea deducendae sunt, ut, leges illas divinas revera morales esse, pa-
teat, vel si forsan ob circulum tunc non evitandum hoc tibi incon-
gruum videbitur, voluntas Dei potens quidem ac velut tyranni prae-
cipiens, at non sancta apparebit, ita ut nisi metu coactus ei obedire non
possis, quod quomodo cum moralitatis notione conciliari queat, ne-
mo sane declaraverit n). Quae cum ita sint, summum doctrinae
moralis principium KANTIVS in universalitate legislationis repe-
rit et legem practicam omnium primam hanc esse docet: ita age,
ut velle possis, regulam quam in agendo sequeris, legem universalem
esse o); vel ita, ut te singulasque naturas rationales omnes non tan-
quam media sed velut finem per se talem consideres atque tractes p);
vel etiam ea ratione, ut credere possis, legem tuam legem cujuslibet
entis rationalis tanquam legislatoriae voluntatis esse q).

Quae quidem summa lex ita comparata est, ut pro fundamen-
to universae doctrinae morum omnino accipienda sit. Hoc eo faci-
lius absque periculi metu viro celeberrimo concedendum esse credi-
mus, quod revera non obscura hujus principii vestigia tum in sa-
scriptura, tum in libris, qui morum disciplinam Christianam tractant,
deprehendimus. In codice sacro angelis eadem virtutes laudi ducun-
tur, quae ad officia mortalibus praescripta referri solent. Paulus
dum ad amorem mutuum exhortatur, hac ratione movente utitur:
quod

m) In der Grundleg. z. Met. d. Sitten, p. 91 sq.

n) L. c. pag. 92.

o) Loc. cit. p. 17. et 52.

p) L. c. p. 66.

q) L. c. p. 70.

quod in unam societatem humanam ac Christianam conjuncti sumus, ἐν σώμα, ἐν πνεύμα καὶ μίαν ἐλπίδα τῆς κλητεως ἡμῶν possideamus. (Ephes III, 3-5) Cum etiam eum in finem ad virtutem colendam admonemur, ut beatitate summa, quae absque virtute cogitari nequeat, post mortem frui possimus, (1 Cor. VI, 9. 10. Gal. V, 19-21. Apoc. XXI, 27. C. XXII, 14. 15.) patet, officia Christiana non hujus vitae termino definita, sed ad alterius etiam vitae statum omnino referenda esse. Praecipue Christus saepius simili principio in commendanda virtute unitur: *quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris, et quod tibi vis fieri, alteri feceris*; quod quidem praeceptum est non pro suprema omnium actionum formula ac lege haberi potest r), cum ea tamen, quam *Kantius* proposuit, mire conspiciat ex eaque facile deducitur. Hanc legis moralis universalitatem etiam Ven. *Lessius* urget, dum dicit s): legi divinae obedire officium non nostrum modo est, sed archangeli quoque, nec non summi spiritus, qui, si ita dicere fas est, divinitati proximus exadit; at hanc universalitatis ideam alio loco iterum deserit vir celeberrimus, dum salutem societatis humanae, (cujus sodalis archangelus non est,) fundamentum omnium legum rationalium atque divinarum esse contendit t). Simili modo Ven. *Tittmannus* interdum hoc principium ad commendandam virtutem adhibet, ut in demonstrando amoris mutui officio u): si inter omnes dominaretur haec virtus, omnem miseriam humanam non solum sublata et tranquillitatem in terra restitutam, sed nos etiam ad beatitatem futuram fruendam aptiores deprehenderemus. Quae omnia satis probare videntur, principium modo laudatum jam in ipsa hominum natura latere, quamvis hujusque nondum e latebris protractum et in doctrina morum pro merito ac valore suo satis adhibitum fuerit. Erunt autem fortasse, quibus periculosum videatur, quod voluntatem Dei *Kantius* fundamentum moralitatis actionum atque virtutis esse negaverit, cum plerique theologi hac divina voluntate universam disciplinam Christianam nisi arbitrentur. Sed salva res est. *Kantius* non omnem Dei voluntatem rejicit, sed eam tantum, quae absque perfectionibus moralibus cogitatur et in formandis morum praeceptis ab ea initium facien-

r) Vid. *Kantius* loc. cit. p. 68. Obf.

s) In *der christlichen Moral*, Proleg. Sect. V. §. 40.

t) *Ibid* Sect. III §. 35.

u) In *der christlichen Moral*, p. II, C. III. §. 482. 83.

faciendam esse negat, quod perfectionem legum divinarum cognoscere non valeamus, nisi jam principium aliquod purae rationis praestruxerimus, Ipse contra ex hoc systemate moralitatis principii rationis practicae purae superstructo existentiam entis supremi intelligentia et ratione perfectissima sanctissimaque voluntate praedit, hoc est, Dei deducit, eumque *exemplar summi boni* et perfectissimum legislatorem esse, ita ut mandata ejus legibus rationis purae exacte respondere debeant, copiose ac subtiliter demonstravit v). Inde vero apparet, mandata divina et rationis purae praecepta eundem valorem habere eandemque necessitatem moralem et obligandi vim continere. Ipsa etiam scriptura sacra non voluntatem Dei absolute, sed quatenus sanctissima atque perfectissima et praeceptis rationis consona est, in praescribendis officiis fundamenti loco adhibet, quemadmodum Paulus (Rom. XII, 1. 2.) *λατρείαν λογικην* a Christianis Deo praestandam postulat ejusque voluntatem *θελημα αγαθον, ευαρεστον και τελειον* appellat. Quare etiam KANTIVS, e pluribus morum disciplinis solum Christianam rationis practicae postulato acerrimo satisfacere docet w). Itaque disciplinae Christianae doctores recte voluntatem Dei in hoc sensu et cum hac restrictione fundamentum universae hujus doctrinae esse credunt et principium ejus cognoscendi codicem sacrum novi foederis, principium ejus obligandi leges Dei revelatas, principium internum omnium officiorum obedientiam erga Deum atque Iesum, externum vel normam eorum leges Dei atque Iesu Christi esse affirmant x). Sed in eo errare videntur, quod vim illam obligandi non ex interna legum divinarum perfectione, sed ex dominio Dei supremo et naturali nostra ab eo pendentia deducunt y), legesque divinas unicam actionum moralium normam (exclusa, uti videtur, rationis humanae lege) esse contendunt z). Ita etiam exemplo Christi talis obligandi vis tribui potest, quatenus summo ac perfectissimo virtutis exemplari respondet, quamvis in se spectatum nullo modo talem obligationem involvat, quod theologorum placitis omnino consentaneum est aa).

Ex his, quae modo disputavimus, facile dijudicari potest, *quatenam*

v) In der *Critik d. rein. Vern.* pag. 832.

w) In der *Critik d. pract. Vernunft*, p. 229 sq.

x) Cel. LESSIVS in der *christl. Moral*, Prol. Sect. II. §. 13 c. 1. 2. §. 38 et TITTMANNVS l. c. Prol. §. 8. 10. Part. II. Cap. I. §. 280. 85.

y) Cel. TITTMANNVS loc. cit. P. II. C. I. §. 281.

z) Id l. c. §. 285.

aa) Id. loc. cit. P. I. C. II. §. 230.

nam, si praecepta illa sequimur, ad producendam et commendandam virtutem *argumenta moventia* adhibenda sint? Nimirum omnia eo redeunt, ut *necessitas moralis* sive *obligatio*, quae sola officium et actionem moralem producit, rite probetur, reliqua argumenta omnia persuadentia quidem sed non iuste moventia, quae veram virtutem producant, appellari possunt. *Necessitas moralis* sive *obligatio* vel ex universali valore regulae agendi sive voluntate hominis leges universales constituyente, vel ex voluntate Dei perfectissimi legislatoris rite derivari queunt, contra expletio cupiditatum sive felicitas hominum, adeoque consecutaria actionum bona et mala consulunt quidem, sed impetare et vera atque pura argumenta moventia exhibere nequeunt. Sed ne perverse haec intelligantur, uberius ea ex mente *Kantii* explicare utile ac necessarium censemus. Nempe primo cupiditates hominum omnes per se malas adeoque penitus tollendas esse neutiquam arbitratur vir doctissimus, quin potius diserte docet, leges rationis purae (adeoque et leges divinas) instinctibus hominum naturalibus et quidem generalibus, qualis est instinctus vitam conservandi, nunquam repugnare, easdem etiam inclinationibus, quas vocant subordinatas, quaeque ad objecta singula directae sunt, velut votum delectatione quadam fruendi, saepissime conformes esse. At hoc vult *Kantius* idque copiose acuteque demonstrat, ad officium nostrum constituendum virtutemque producendam cupiditates illas plane nihil conferre, eas nullo modo, quid rectum atque bonum sit, definire, adeoque retrices atque duces actionum nostrarum esse non posse, potius a lege morali semper dirigendas et vel tolerandas vel cohibendas esse, ne virtuti noceant bb); quae omnia scripturae sacrae praeceptis, sicuti antea demonstravimus, admodum respondent. Deinde *felicitatem nostram promovere* eandem ob causam secundum placita ejus principio moralitatis non repugnat, nec ratio practica pura oppressionem hujus desiderii postulat, contra quodam respectu officium est cujuslibet, felicitatem suam promovendi, ut eo magis officia sua observare possit, neque ad negligenda ea forsitan alliciat; quemadmodum certam prosperitatis partem semper effectum virtutis haud infucatae esse, extra omnem dubitationem positum est cc). At ex hac felicitate ipsa officia deducere,

B

idque

bb) In *der Grundleg. u. Metaph. d. Sitten*, pag. 8 sqq. et in *d. Critik d. pract. Vern.* p. 100 sqq.

cc) In *d. Critik d. pract. Vern.* p. 166 sqq. et in *der Grundleg. u. Met. d. Sitten*, p. 11 sq.

idque bonum rectumque pronunciare, quod commoda quaedam nobis adferri, plane incongruum et nefas cuiuslibet videbitur et sensui communi aperte contradicit dd). Quodsi vero hanc felicitatem fundamentum esse officiorum adfirmaverit quis, id nullo alio modo fieri poterit, nisi finis hic ad omnes extensus et cum prosperitate omnium copulatus universalem legem constituat ee). Quod etiam de *felicitate aliorum hominum promovenda* iisdem affirmari debet. Ex hoc porro manifestum est, *confectaria actionum tum bona virtutis, tum mala vitiorum*, nisi ad ceteras omnes mentes rationales referantur, nec argumenta moventia pura constituere, nec veram virtutem producere posse. Ex eo enim, quod commoda aut detrimenta mihi affert, quis definire audebit officia sua? cum omnia illa consecraria adeo incerta et mutationi obnoxia sint, ut principium firmum esse nequeant, variasque tergiversationes et objectiones ex experientia sumtas admittant ff). Tandem ad *felicitatem futuram sive beatitudinem aeternam* quod attinet, ex ea etiam notionem virtutis, officium ipsum atque principium obligandi deduci posse, non minus negat KANTIVS, quoniam virtus vera dici nequit, si quis sua tantum quaerit, neque reverentia erga legem ductus, sed ob suam tantum felicitatem promovendam legi obtemperat. Attamen ad virtutem perficiendam in entibus rationalibus finitis necessariam eam omnino ducit gg). Enimvero duo ad summum entis rationalis bonum requiri putat vir eruditus, et virtutem et felicitatem sive remunerationem huic virtuti adaequatam. Quilibet enim, qui virtutem colit, ejusmodi felicitate dignum se reddit, ipsa vero ratio, quae agenda imperat, felicitatem hanc nec promittere nec largiri potest, tamen eandem sperare jubet, quoniam hac spe praecisa et tam gravi incitamento deficiente virtus ad actum perducere non poterit. Ratio ergo humana societatem quandam entium rationalium sive *mundum intelligibilem*, cujus caput Deus est, necessarium cogitat, in quo bona, prout virtute sua sodales illis dignosce reddiderunt, aequabiliter distribuuntur. Qui quidem *mundus moralis sive regnum gratiae* dicitur cum in hac vita locum habere nequeat, post mortem adsit necesse est, ideoque tum beatitudinem alteram summi boni partem ratio pra-

Etica

dd) In der Crit. d. pr. Vern. p. 158.

ee) Loc. cit. pag. 60. 61.

ff) Vid. Grundleg. z. Metaph. d. Sitten, pag. 13. et 33. Obf. coll. Critik d. pract. Vern. p. 174 19.

gg) Copiose hac de redisseruit in der Critik der reinen Vernunft, p. 832 199, nec non in der Critik d. pract. Vern. p. 198 199, p. 219 199.

Etica omnino certo exspectare jubet. Haec omnia accurate perpen-
 sam disciplinae Christianae placitis optime cohaerent. Nefas quidem
 habendum est, implicatiori ac lubrica via incedere, et more consueto ani-
 mos hominum ad officia praestanda consecrariis virtutis ac vitiorum
 propositis commovere; at sacri scriptores etiam hac methodo plerum-
 que non utuntur, sed simplicissimo modo officia Christiana exponunt
 et ad ea exsequenda animos hominum incitare student. Nimirum vel
 voluntatem Dei esse docent, ut I Thessal. III, 3. *τατο εστι θελημα της*
Θεου, vel officia esse Christiani monent, ita ut is qui ea neglexerit ad
 societatem Christianam non pertinere contendat, vel ad *λατρευαν Θεου*
λογικην referunt, Rom. XII, 1. 2. vel ad ipsam virtutis dignitatem pro-
 vocant, vel etiam ad indolem Christianam, *πνευμα Θεου και Χριστου*
 necessario referenda esse demonstrant; et si rationibus sensualibus in-
 terdum utuntur, id propter infirmitatem rationis et depravatam volun-
 tatem hominum fieri, nemo est quin facile perspiciat; quemadmo-
 dum ipse KANTIVS concedit, in vita communi haec argumenta inci-
 tantia veris atque puris adjicienda esse, sed eum tantum in finem, ut
 vitiorum allestationibus calcar aequae forte objiciatur hh). Id quidem
 cel. TITTMANNVS jam intellexisse videtur, qui istas rationes moventes,
 quae ex consecrariis virtutis atque vitii desumptae sunt, ad indirectas et
 interdum tantum admittendas refert ii). Quod vero ad beatitudinem fu-
 turam attinet, religio Christiana promissis suis certissimam ejus spem ex-
 citans, gravissimum omnino ad officia servanda calcar et incitamentum
 exhibet, virtutemque maximopere corroborat, attamen non facile spem
 istam excitat, nisi ipsa officia jam proposuerit eorumque observationem
 necessariam declaraverit, quemadmodum S. Petrus 2. ep. I, 3 — II.
 hunc ordinem sequitur, et admonitione gravissima ad virtutes singulas
 colendas praemissa addit: tunc aditus ad aeternum regnum Iesu Christi
 abundanter Vobis aperietur. Itaque officia non ex idea hujus beatitudinis
 deducit atque explicat, sed eandem sub conditione virtutis tantum pro-
 mittit, praeterea perfectam quidem sanctitatem praescribit, tamen
 imperfectae etiam virtutis futura praemia, certissime sperare ju-
 bet. Quare etiam *fidem* ad virtutem excitandam necessariam ducit et
 utramque inseparabili nexu conjungit. Hac ergo doctrinae suae indo-
 le omnia philosophorum systemata admodum superat kk). Attentionem
 etiam

B 2

etiam

hh) In der Kritik d. prakt. Vern. p. 158.

ii) Loc. cit. P. II. C. I. §. 233.

kk) Vid. KANTIVS loc. cit. p. 229 sqq.

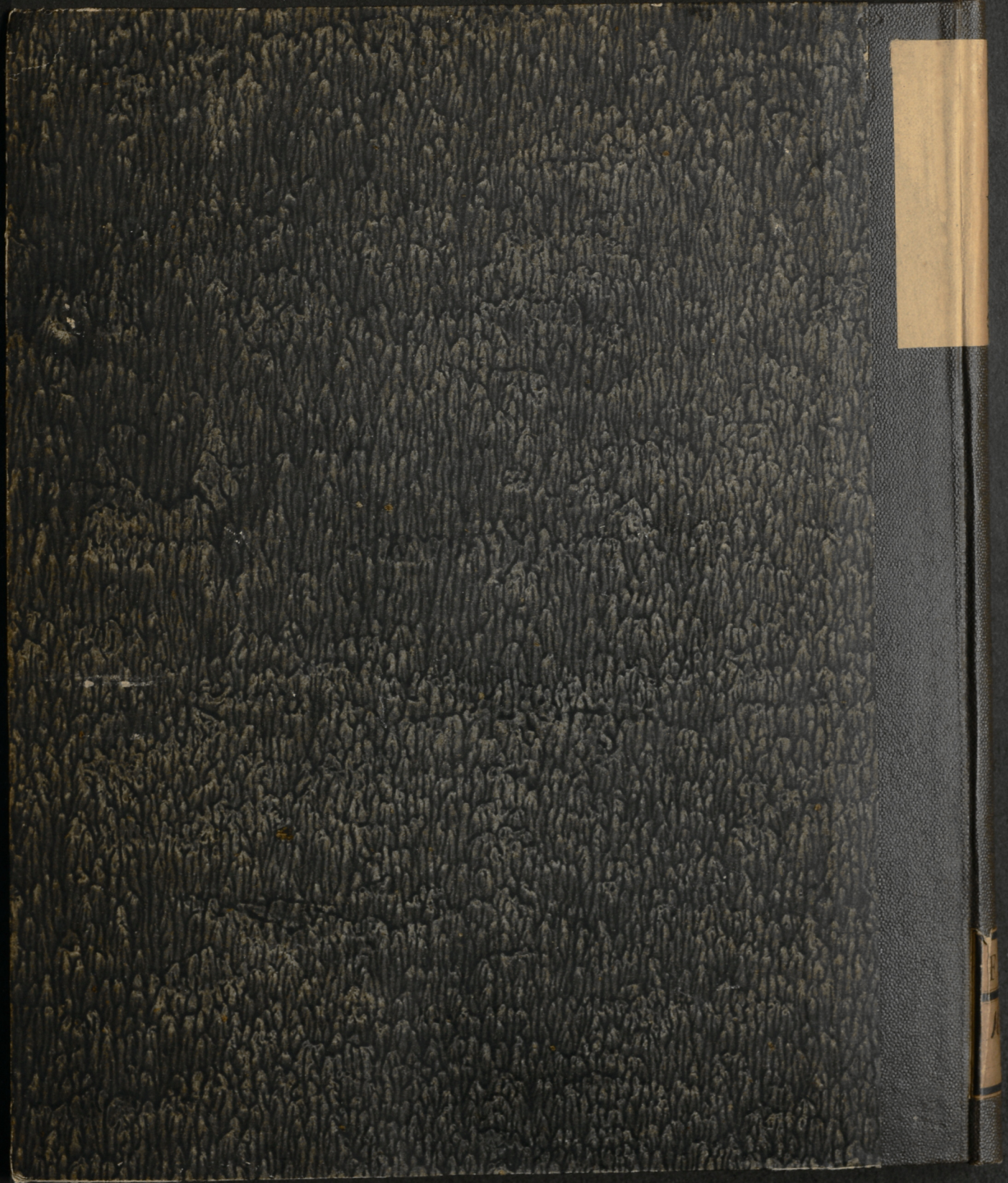
etiam nostra digna est praeclara harmonia, quam inter s. scripturae βασιλειαν τῆς Θεοῦ, τῆς Χριστοῦ, τῶν ἔργων, τῆς δόξης et βασιλειαν αἰώνιον ejusque qualitatem, imperfectionem regni in hac vita ac perfectionem regni futuri, nec non ecclesiam Christianam, cujus caput Christus est, et Kantii mundum intelligibilem ac moralem, quem gratiae regnum vocat, primo jam intuitu deprehendimus ll). Tandem brevibus attingamus, quod ex his, quae modo disputavimus, facile efficitur, morum doctrinam per se consideratam proprie doctrinam felicitatis appellari non posse, quippe quae non instruit nos, qua ratione felicitatem nostram promovere, sed potius quomodo ea nos dignos reddere debeamus. At quoniam doctrina Christiana, postquam ea quae agenda sunt, proposuit, illis qui ea observant beatitudinem aeternam, promittit, adeoque ad felicitatem ducit, Christiana disciplina, ut hoc nomine ornatur, digna omnino est judicanda mm).

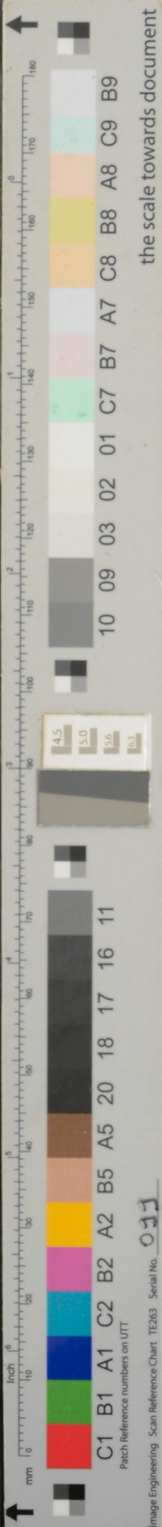
Plura adhuc a nobis enodanda essent, si omnia Kantiana placita cum disciplinae Christianae praeceptis conferre permissum esset. Multa enim notatu digna de amoris erga deum, erga alios ac nosmetipfos, de libertatis notione cum ea, quam Christus proposuit, comparata, de imputatione actionum morali, de merito bonis operibus non tribuendo aliaque adjicienda essent. Sed quoniam fere extra fines terminosque constitutos jam egressi sumus, haec omnia ad aliud tempus differenda sunt, quo opportunitas major argumentum hoc uberius tractandi, permittetur. Potius ad id properamus, cujus causa haec omnia praemissa sunt. Nimirum divinus praestantissimae disciplinae Christianae auctor ac praeceptor Iesus Christus atrocissime occisus in vitam rediit eoque certissimam spem futurae felicitatis, tanquam praeclari virtutis nostrae praemii in nobis excitavit. Diem ergo hunc resurrectioni ejus sacrum non melius atque dignius celebrare poterimus, quam si virtutem, quam docuit, sincerissime colere, adeoque fidelissimi τῆς βασιλειας τῶν ἔργων in hac vita sodales fieri, omni opera enitatur, ut dignos nos beatitudine futura reddere et ex mundo hoc sensibili ad caelestem aliquando evesti summa felicitate perfrui, adeoque summi boni omni ex parte participes fieri possimus. Quod ut faciatis, Vos, CARISSIMI CIVES, serio ac humanissime hortamur, diemque hunc, si id feceritis, felicissimum Vobis fore, certo speramus atque confidimus. P. P. primo die Paschatos, CΙCΙCCLXXXVIII.

ll) Vid. *Critik d. rein. Vern.* p. 832 1qq.

mm) Praeclare id demonstravit KANTIVS l. c. pag. 234 1q.

(L. S.)

riffi ejusque legatorum consilio differt, qui doctrina et
ri studium indefessum et mansuetudinem in propaganda
pius gravissime inculcarunt! Est igitur profecto, quod
alemur, quod iis temporibus vivere nobis contigit,
um sine ira et studio quaerere, idque quod nobis per-
absque formidine libere profiteri ac defendere licet,
doctrina religionis magis magisque ab inanibus paleis,
emo in propagandis dogmatibus aliis forte armis quam
umentis usus risum intelligentium vel odium proborum
effugere potest. Hac igitur opportunitate ut recte uti-
o sanctissimo tenemur. Nostrum est, veritatem quieti
tranquilla meditatione quaerere, τον ἐμφυτον λογον δεξασ-
τητι, ἀποδόμενοι πασαν ῥυπαριαν και περισσειαν κακίας,
um studium sedulo vitare, non in verba jurare magi-
orumque sequi auctoritatem, neque opinionibus invete-
inharere neque novas tantum sententias avidè arripere,
nostram firmissimis quantum fieri potest ad persuaden-
nentis stabilire.

is illa controversia nos docet, omnes illas subtilissimas
tes in capitibus religionis mysteriisque fidei nullius pretii
oe quae profus nihil ad promovendam virtutem et tran-
aniami faciunt. Omnia quae Christus et apostoli docu-
saluberrimam doctrinam amplificandam, ad virtutem
Dei ἐν πνευματι και ἀληθεια puriorem, denique ad con-
felicitatis spem valuerunt; et Paulus apostolus serio
doctores, (1 Tim. I, 5. C. VI, 4. 5. 20.) ut ζητησεις
χίας, ἐξ ὧν γινεται φθονος, ἐρις, βλασφημια και ὑπονοια
αράδιατριβας και βεβηλους κενωφονιας sedulo fugiant, con-
ς της παραγγελιας, ἀγαπην ἐκ καθαρὰς καρδιας και συνειδησεως
και πιστεως ἀκωποκριτου semper servare studeant. Quod
obis in omni re, praesertim in doctrinae religionis stu-
r curae cordique esse debet. Ut enim atrox illa altercatio,
ristus una natura composita, an duabus arctissime con-
deat, nihil virtuti ac religioni profuit, ita ad hunc finem
licet acutissima et subtilissima investigatio modi unionis
in Christo hypostaticae, communicationis idiomatum,
diver-